

V leto 1972

Stara navada je delati ob koncu vsakega leta bilanco in iz nje potegniti določene zaključke in napotke za prihodnje leto. In če pogledamo bilanco našega lista za preteklo, 1971 leto, potem lahko v glavnem ugotovimo, da je bila bilanca kljub vsem težavam in naporom pozitivna.

Matajur je tudi lani kot vsa leta doslej, dosledno zagovarjal in zahteval izpolnitev vsaj minimalnih pravic naših ljudi do šol v lastnem jeziku, do priznanja nacionalne samobitnosti naših ljudi v videmski pokrajini. Če s temi zahtevami tudi v minulemu letu nismo uspeli, to še vsekakor ne pomeni, da smo vrgli puško v koruzo in se predali malodušju. Nasprotno, tudi v novem, 1972 letu bomo vztrajno in brezkompromisno nadaljevali z našo borbo za izpolnitev zgoraj omenjenih zahtev, saj so nam nekateri dogodki lani le dali, ali vsaj nakazali nekaj možnosti za uspeh. V mislih imamo predvsem sprejem naše delegacije pri predsedniku vlade Colombu, ki je bil sploh prvi italijanski ministrski predsednik v zgodovini, ki je sprejel delegacijo slovenske manjšine v Italiji. In v tej delegaciji je bil tudi naš predstavnik, kar vsekakor pričča, da tudi uradna Italija vsaj tako priznava obstoj naše manjšine tudi v videmski pokrajini.

Druga stvar, ki nam daje vero in upanje, pa je vsekakor čedalje večja in številnejša prebujajoča se narodna zavest med samimi našimi ljudmi, zlasti pa to velja za mladi rod. Pevski zbori, množični obiski raznih kulturnih in drugih prireditev, prebujena nacionalna zavest zlasti med našimi emigranti, vse to se je v lanskem letu pokazalo večkrat, množično in tudi uspešno. Vse to je prav tako pozitiven plus v bilanci lanskega leta, ki nam daje upanje za letošnje leto, da bomo spet in znova pričeli nadaljnjim manifestacijam prebujene nacionalne zavesti naših ljudi, ki bodo hkrati z ostalimi dejavniki vsekakor vplivale, da bomo lahko čim prej rešili zgoraj omenjene minimalne zahteve beneških in kanalskih Slovencev.

Ob vstopu v novo, 1972 leto se torej jasno zavedamo vseh težav in naporov, ki bodo potrebni v nenehni borbi za priznanje naših najosnovnejših nacionalnih pravic. Zato bomo borbo nadaljevali na straneh našega časnika prav tako kot smo doslej, vsa ta leta, ker se dobro zavedamo, da se borimo za pravično in pošteno stvar. Pravične in poštene stvari pa na koncu le slavijo zmago. Zato je potrebna potrpežljivost in uporna borba, vsega tega pa nam ne manjka. Zato smo lahko upravičeno optimisti v tem smislu.

NA DAN EMIGRANTA V ČEDADU

Vedno več naših ljudi se zaveda, da so Slovenci

Govori predstavnika društva izseljencev Ada Konta, župnika Čenčiča, predsednika društva «Ivan Trinko» Predana, poslanca Lizzera in pokrajinskega odbornika Romana Specogne - Veseloigra «Trije tički» v izvedbi Slovenskega gledališča iz Trsta je bila vsem navzočim dojemljiva - Recitacije in vesel glasben spored

Kot vsako leto je bil tudi letos na dan sv. treh kraljev tradicionalen dan emigranta v Čedadu. Nabito polna dvorana čedadškega gledališča Ristori je tudi letos izpričala, kako čedalje bolj postaja močnejša vez tako med emigranti kot njihovimi rojaki na eni strani, na drugi strani pa kako globoka je soddidarnost naših emigrantov z vsemi problemi, ki mučijo našo deželo. To se je še posebej pokazalo v enotnem protestu vseh proti ukinitvi edine industrije v Benečiji, opekarne v Čemurju. Na drugi strani pa je bilo proslavljanje

dneva emigranta tudi v znamenju solidarnosti in enotnosti vseh prisotnih za čim prejšnjo dosego minimalnih pravic, ki jih terjata naša etnična skupnost na tem področju, pravic do rabe in poučevanja slovenskega jezika.

Prireditve dneva emigranta so se udeležili tudi nekateri vidni politični in kulturni delavci kot poslanec Mario Lizzero, predsednik SKGZ Boris Race, deželni svetovalec Dušan Lavriha, Drago Štoka in Arnaldo Baraccetti ter več beneških duhovnikov.

Dan emigranta je organi-

ziralo kulturno društvo Ivan Trinko. Prvi govornik na zborovanju je bil duhovnik Emil Čenčič, ki je po pozdravi vsem prisotnim omenil poletno srečanje na Matajurju. «To jasno dokazuje», je dejal Čenčič, «da se vedno več naših ljudi zaveda, da smo Slovenci, da prebijajo starodavni led strahu in se zanimajo za rešitev svojih etničnih problemov, za dosego svojih naravnih pravic». Ob koncu svojega govora je Čenčič prebral tudi poziv štirih kulturnih društev Beneške Slovenije, slovenske duhovščine in združenja emigrantov «narodnostnih skupnosti vseh dolin», naj podpre boj delavcev v Čemurju.

Za njim je v svojem govoru predsednik društva Ivan Trinko Izidor Predan najprej analiziral položaj v zadnjem letu in spet ugotovil, da je ekonomska rešitev Benečije samo in le industrializacija naših dolin.

Obsodil je odpust delavcev v Čemurju, na koncu svojega govora pa odločno zahteval, naj oblasti končno le preidejo od besed in obljub k dejanjem.

Za njim je v imenu društva slovenskih emigrantov iz Benečije spregovoril Ado Kont, ki je prav tako obsodil odpuste v Čemurju ter hkrati obvestil prisotne, da so v Čedadu odprli sedež društva emigrantov in patronat INAC.

Na zborovanju sta govorila tudi poslanec Lizzero in Romano Specogna v imenu pokrajinske uprave.

Po govorih je sledil bogat kulturni program, ki je v glavnem zelo navdušil prisotno občinstvo. Recitacije so se izprepletale z glasbenimi točkami, še posebno prizna-

nje pa so poželi člani tržaškega slovenskega gledališča Stane Starešinič, Livij Bogataj, Adrijan Rustja, Alojz Milčič in Zlata Rodoškova, ki so zaigrali veseloigro Jake Štoker «Trije tički».

Zadnji del sporeda je bil izključno glasbenega značaja. Nastopili so namreč pevci, ki smo jih lahko že slišali preteklo poletje v Hodiču na prazniku beneške pesmi. Pevce je spremljal tržaški trio, ki je za uvod zaigral dve narodni pesmi.

Pesem «Nuoc» (besedilo Elde Vogrig in glasba Faustina Nazzija) je zapela mlada Paola Zufferli ob spremljavi ženskega vokalnega kvinteta. Livio Calderini je zapel kar dve pesmi: Kam gresta? (besedilo Alda Clodiga in glasba Antonia Qualizze) in «Mirno ti moja ljubica spi» istih avtorjev. Zadnji je nastopil prvi nagrajenec festivala beneške pesmi Renzo Birtig, ki je zapel Luszachovo in Clodičovo pesem «Pustita nam rože».

MANIFESTACIJA EMIGRANTOV V VIDMU

Hočemo delo doma za naše starše

Z dvojezičnimi napisi na transparentih so furlanski in slovenski emigranti zahatevali med drugim, da se spoštuje tudi člen 6 italijanske ustave

Sprevod izseljencev po videmskih ulicah z dvojezičnimi transparenti

Tik pred novim letom smo bili v Vidmu priča javnim demonstracijam več tisočev emigrantov iz naše pokrajine, ki so s transparenti in vzkliki dovolj jasno in glasno opozorili na problem ekonomske emigracije v Furlaniji.

Pred to javno učinkovito demonstracijo po videmskih ulicah pa so se slovenski in furlanski emigranti udeležili zborovanja v zavodu Zanon. Zborovanja v zavodu Zanon, ki so ga organizirale izseljenske zveze ACLI-Eraple, Pal Friul, ALEF, Fogolar Furlan iz Zürichu in Društvo slovenskih izseljencev iz Benečije skupaj s sindikati, se je udeležilo veliko število ekonomskih emigrantov iz naše pokrajine, pa tudi visokih političnih predstavnikov, med katerimi smo opazili poslance Škerka, Lizzera in Lepreja, deželnega svetovalca Štoka, Baraccettija in drugi ter podpredsednika deželnega odbora, socialista Mora.

Zborovanje je izzvenelo v zahtevo, naj enotnost emigrantskih društev skuša še trdnjejšo zavezanost z delavskim razredom Italije

v njihovi borbi za spremembo gospodarskega ustroja v državi. Zborovanje je tudi opozorilo, naj emigranti ne nasedajo različnim praznim obljubam dežele in njenim ugotovitvam, češ da emigracija v naši deželi izginja in bo izginila v kratkem. To je samo na papirju, dejansko pa je v zadnjih treh letih (1966-1969) padla zaposlitev v deželi za nadaljnjih 15.000 delovnih enot.

Z odobravanjem je bilo sprejeto tudi poročilo predsednika društva slovenskih izseljencev Marka Petriga.

Po zborovanju se je, kot smo že omenili na začetku, razvil sprevod emigrantov po Vidmu, z katerim so med drugimi transparenti nosili tudi transparente v slovenščini. Navedimo nekaj gesel s transparentov, ki sami dovolj zgovorno pričajo o položaju in zahtevah naših emigrantov: «Industrijo za naše doline», «Hočemo delo doma za naše starše», «Hočemo šolo v našem jeziku», «Furlanija - 100.000 emigrantov», «Nočemo vojaških služnosti za NATO»...

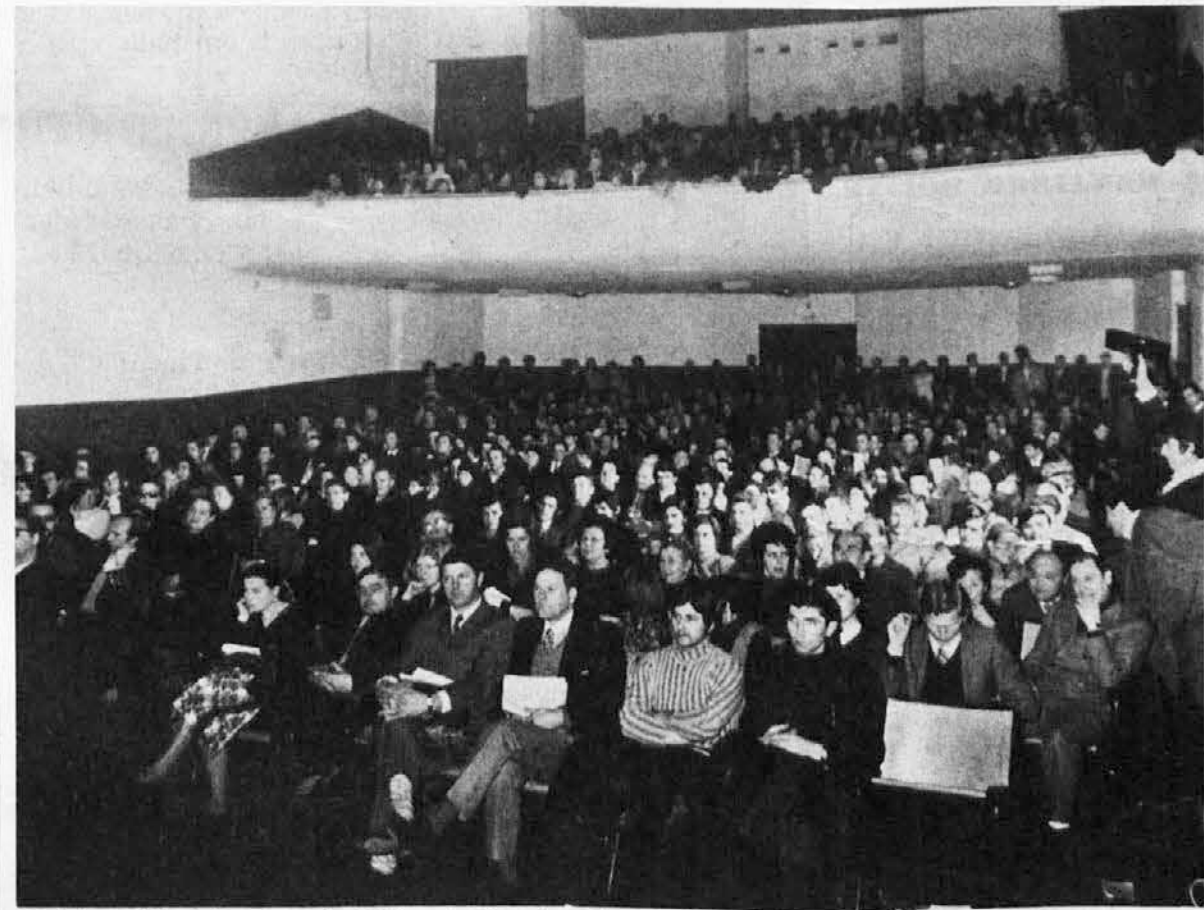
Izseljeniške organizacije v Furlaniji poslale peticijo predsedniku Ribezzi

Peticija objasnjuje stališča, ki so jih zavzeli predstavniki izseljencev iz Furlanije na shodu, ki se je vršil 28.12. v Vidmu

Predsednik deželnega sveta Ribezzi je te dni prejel pismo vlogo, ki ga opozarja na nekatere gospodarske težave v naši deželi in naveda vrsto predlogov za izboljšanje ekonomskega stanja in ustrezno omejitev izseljenstva. Vlogo so poslale izseljeniške organizacije ALEF, Eraple-Acli, Združenje slovenskih izseljencev, Pal-Friul in Fogolar Furlan iz Fribourga v Švici. Vloga objasnjuje stališča, ki so jih zavzeli predstavniki izseljencev iz Furlanije - Julijske krajine na manifestaciji, ki je bila v Vidmu 28. decembra lani.

Predsednik Ribezzi je predstavnikom omenjenih organizacij dejal, da bo v skladu s pravilnikom deželnega sve-

ta posredoval vlogo pristojni stalni posvetovalni komisiji. Vloga naglašajo predvsem nujnost, naj bi država priznala deželi finančni prispevek po členu 50 deželnega statuta. Predstavniki izseljencev se nadalje zavzemajo za odpravo vojaških služnosti, za intenzivno industrializacijo dežele ob pomoči podjetij z državno udeležbo, za uredništev prometnih infrastruktur, za preosnovo deželne finančne družbe Friulie, za okrepitev družbe Friulia-Lis, za okrepitev socialnih storitev ter za rešitev nekaterih drugih vprašanj, med temi tudi socialnih in gospodarskih problemov slovenske manjšine v videmski pokrajini.

Pogled na del občinstva v gledališču «A. Ristori» v Čedadu, ki se je udeležila tradicionalnega dneva emigranta

Tavorjanski kamen vedno bolj cenjen

V zadnjih šestih letih se je produkcija «piasentinskega» kamna povečala za desetkrat - S tem cenjenim kamnom grade katedrale že po vsej Evropi

Deželni odbornik za kmetijstvo dr. Comelli je pred nedavnim otvoril v Tavorjani, jezikovno mešanem komunemu, nov sedež Konzorcija h kateremu so pristopili vsi proizvajalci takomenovanega «piasentinskega» marmora. Ob otvoritvi so bili prisotni deželni odbornik Romano, predsednik ESA (Ente sviluppo agricoltura) Di Natale, tavorjanski župan Piccaro, pokrajinski odbornik Romano Specogna ter številni operatorji in delavci tega področja.

Zgodovino in važnost konzorcija je na kratko orisal predsednik Mario Laurino, ki je tudi povedal, da je bila proizvodnja pred letom 1965 znatno nižja (komaj 150 do 200 kubičnih metrov na leto), da je bilo takrat zaposlenih le 20 ljudi in da so bile metode za obdelavo zelo zastarele. Konzorcij pa je prinesel dosti novega, privedel jih je na zeleno vejico.

V teku šestih let se je proizvodnja povečala za desetkrat, zaposlenih je danes 60 ljudi, od katerih mnogi emigranti, ki so se v teh letih vrnili domov, imajo moderne stroje in orodje, da je olajšano delo zaposlenim pri tem trdem delu.

Predsednik Laurino je ob zaključku še poudaril, da bi mogli zaposliti še več delavcev, če bi se cena marmorja nekoliko dvignila, in seveda, še bi bile bolj urejene ceste do kamnolomov.

Predsednik ESA Di Natale pa je v svojem govoru podčrtal mnenje, da bi bilo nujno potrebno ojačiti obrtništvo v deželi Furlanija-Juljskega kraja, posebno v Tavorjani, kjer obstoja že stoletna tradicija. Dežela nudi namreč velike podpore prav v te namene na podlagi posebnih zakonov, ki veljajo za hribovske kraje, kamor je všteta tudi «pedemontana».

Piasentinski kremen (pietra piasentina) iz Tavorjane se uveljavlja po vsem svetu, od Londona, Pariza in celo do Moskve. S tem namreč gradijo najznamenitejše katedrale in stavbe in zato je zalela iskrica upanja, da bodo znali ljudje, ki vodijo ta sektor, izrabiti priliko in

zaposliti čim večje število ljudi, tudi naših iz hribovskih vasi, ki se vračajo domov z upanjem, da bodo našli zaposlitev na domači zemlji.

PODPORA KMETOM OSKODOVANIM ZARADI SUŠE

Deželno odborništvo za kmetijstvo je potom funkcionarjev videmskega provincialnega inšpektorata sprejelo prošnje, ki so jih svoj čas vložili kmetje tavorjanskega komunuma, za dosedego podpore, da bi si s to nekoliko opomogli zaradi letošnje dolgotrajne jesenske suše. Deželno odborništvo je sklenilo, da bo prosilcem

dodelilo brezplačno krmo za rejo živine in vse dodatke h krmilim.

Živinoreja je namreč zelo važen faktor celotnega tavorjanskega komunuma in bi bilo zares škoda, da bi jo puščali v nemar tudi deželne oblasti, ki imajo vse možnosti, da jo zopet postavijo na trdna dila.

UMRL JE NAJSTAREJSI MOŽ TAVORJANSKEGA KOMUNA

Nekaj dni pred božičem je umrl najstarejši mož našega komunuma: Germanico Scandini. Dočakal je 95 let. Bil je po poklicu kamnosek. Čeravno ni to tako lahek posel, ga je rajni Scandino

opravljal do 90 let starosti in učil mlade, kako je treba sukati orodje. Bil je vse skozi krepak in deloven človek in zato je bil vsem domačinom zelo priljubljen. Bil je več let tudi po svetu, vedno kot kamnosek, celo v Sibiriji. K zadnjemu počitku ga je spremila velika množica ljudi tudi iz oddaljenih krajev.

POROKA

Poročila se je naša vaščanka Lilijana Specogna z Luigijem Zanone iz Čedad. Njuni vaščani in prijatelji jima čestitajo in želijo mnogo srečnih in zadovoljstva polnih let v v zakonskem stanu.

IZ IDRIJSKE DOLINE

Potrebno bo vzeti 12 milijonov posojila za uravnovešanje komunske bilance

Na zadnjem zasedanju komunskega konsilja v Prapontnem so med drugim odobrili tudi proračun (bilancio di previsione) za leto 1972. Proračun je bil sprejet in znaša 85 milijonov 405.016 lir, a ker ne predvidevajo toliko dohodkov, so konsilirji sklenili, da bodo prosili za 12 milijonov lir posojila.

Idrijska dolina se zadnja leta zelo razvija in si pomaga posebno s turizmom, ker so tu resnično lepe vasi, ki bi jih bilo treba valorizirati.

Konsil je ob tej priliki sestavil tudi posebno komisijo, ki bo odločala, kateri otroci imajo pravico tudi do pošolskega pouka. Med te pripadajo prav gotovo tisti iz oddaljenih vasi, ki jih vozijo z avtobusi v šolo v Prapontno, ker so v dostih krajih že ukinili šole, ker je pre malo učencev.

NOV VODOVOD V MARKOLINIH

Komunska administracija je dala v apalt dela za gradnjo novega vodovoda v Markolinah. To delo bo stalo štiri milijone in 750 tisoč lir, za kar bo dežela dala celotno podporo.

ZA JAVNA DELA

Pred kratkim so prišli na naš komun zastopniki Fur-

lanske ustanove za hribovsko gospodarstvo (Ente Friulano di economia montana), pokrajinski odbornik Romano Specogna in neka-

AHTEN

Za odpravo vojaških služnosti

Ob koncu leta se je sestel komunski odbor za izredno zasedanje, kateremu je predsedoval deželni odbornik Comelli, da so skupaj razpravljali o velikih težkočah, ki jih prizadevajo vojaške služnosti.

Tudi v okolici Ahtna se namreč razvija industrijsko področje, posebno v Rekluzu, in bo treba napraviti urbanistični načrt, kar pa ni mogoče prav zaradi ovir vojaških služnosti.

Ob zaključku so sklenili, da bodo o tem informirali deželne organe in vojaške oblasti in prosili, da bi se vsaj nekoliko omilile vojaške služnosti, ki ovirajo gospodarski in turistični razvoj tega področja.

IZ KANALSKE DOLINE

NOVA VLEČNICA V OVČJI VESI

Številne športne naprave v Kanalski dolini je te dni obogatela še ena: vlečnica Kugi v Ovčji vesi. Nova vlečnica bo mogla prepaljati 200 smučarjev na uro in je dolga približno en kilometer. Tako se bo tudi v Ovčji vesi utrdil zimski turizem, saj so tukaj zares krasna smučišča in lepa okolica.

KOMUNSKI PRORAČUN ZA LETO 1972 ZNAŠA 66 MILIJONOV LIR

Na zadnjem zasedanju komunskega sveta v Naborjetu so med drugimi točkami odobrili tudi proračun (bilancio preventivo) za leto

1972, ki znaša 66 milijonov 789 tisoč lir in predvidevajo ravno toliko dohodkov.

IZ TERSKE DOLINE

Pred kratkim je v visoki starosti šestinosemdesetih let umrl Peter Negro, po poklicu davkar, sicer pa velik ljubitelj narave, človek, ki je prvi odkril in preiskal Završke jame, ljudski pesnik in eden prvih naročnikov Matajurja pri nas, ki ga je prejemal ves čas do svoje smrti.

Ko smo se te dni poslovili od njega, smo si spet priklicali v spomin podobo moža, ki je leta 1925 med svojim pogostim obhodom po Benečiji odkril in lokaliziral Završke jame, ki so kasneje postale izredno zanimiva turistična privlačnost Terske doline. Zato se je vse življe

Prihodi in odhodi vlakov iz videmske železniške postaje

ODHODI

PROTI BENETKAM: 3,32 - 5,14 - 5,36 - 5,55 - 6,10 - 6,38 - 7,11 - 7,24 - 9,10 - 10,48 - 11,55 - 12,35 - 13,42 - 15,00 - 15,10 - 15,20 - 16,08 - 16,56 - 17,57 - 18,46 - 18,56 - 20,28 - 21,23.

PROTI TRBIŽU: 5,29 - 7,21 - 9,12 - 12,32 - 13,42 - 15,30 - 15,30 - 17,50 - 19,18 - 22,09 - 23,15.

PROTI TRSTU: 5'00 - 5,44 - 7,12 - 7,16 - 7,42 - 10,27 - 13,02 - 13,25 - 15,04 - 16,20 - 17,53 - 18,02 - 19,24 - 20,42 - 21,37 - 22,35 - 23,13.

PROTI ČEDADU: 6,30 - 7,30 - 8,30 - 11,30 - 12,30 - 13,30 - 14,30 - 15,30 - 16,30 - 17,30 - 18,40 - 19,50 - 22,20.

PRIHODI

IZ BENETK: 1,47 - 6,26 - 7,09 - 7,37 - 8,39 - 9,00 - 10,24 - 11,19 - 12,55 - 14,25 - 14,59 - 15,18 - 16,00 - 17,32 - 17,54 - 18,34 - 18,59 - 20,10 - 21,32 - 21,58 - 22,32 - 22,57 - 23,07 - 23,37.

IZ TRBIŽA: 5,07 - 7,05 - 7,15 - 10,10 - 11,50 - 14,47 - 14,56 - 17,36 - 17,48 - 19,15 - 21,11.

IZ TRSTA: 0,17 - 5,09 - 7,06 - 7,16 - 8,18 - 8,30 - 11,42 - 13,27 - 14,35 - 15,06 - 15,15 - 16,02 - 18,32 - 19,44 - 20,19 - 21,45 - 21,56.

IZ ČEDADA: 6,20 - 7,20 - 8,20 - 9,20 - 10,20 - 11,20 - 12,20 - 13,20 - 14,20 - 16,20 - 17,20 - 18,20 - 19,40 - 20,40.

Nov ukrep INAM v korist družin upokojencev

Administrativni odbor socialnega skrbstva INAM je odredil, da bodo v primeru smrti družinskega poglavarja - upokojenca družinski člani tudi nadalje in brez prekinitve deležni zdravniške in bolniške pomoči, ne-

glede na ureditev pokojnine, ki se priznava družinskemu članom šele naslednji mesec po smrti upokojenca. To je nov ukrep za izboljšanje socialnega skrbstva v pričakovanju bodoče zdravstvene reforme.

Umrli Peter Negro

nje boril, da bi jame, ki jih je odkril, dobile tudi turistično veljavo. V tem smislu je bil vsekakor zelo zaslužen tudi za razvoj turizma v naših dolinah, da ne govorimo o njegovem pesnikovanju, saj smo v njem imeli tudi enega redkih ljudskih pesnikov pri nas. Z njim je omahnila v grob

spet ena izmed tistih beneških, svojevrstnih in originalnih korenin, ki jih imamo, žal, še vse premalo. Ven dar pa bo za Negrom ostalo odkritje Završkih jam in marsikatera njegova ljudska pesem, ki jo je napisala roka ljudskega pesnika, preprostega človeka iz naših dolin.

Naši dragi rajniki

IZ KOMUNA NEME: 71-letna Desolina Vallan, 94-letni Augusto Comelli in 75-letni Girolamo Cuciz.

IZ KOMUNA AHTEN: 65-letni Severino Flocco.

IZ KOMUNA FOJDA: 55-letni Enrico Tracogna, 50-letni Emilio Compagnon, 53-letna Elvira Cuciz vd. Iacuzzi 76-letna Giustina Topatig vd. Marzolla in 73-letni Luigi Vinazza.

IZ KOMUNA TAVORJANA: 62-letni Giovanni Benatti, 73-letni Rodolfo Malignani, 93-letni Germanico Scandini in 44-letna Dina Specogna por. Pascolo.

IZ KOMUNA BRDO V TERSKI DOLINI: 85-letni Pietro Negro

IZ KOMUNA SREDNJE: 86-letni Luigi Qualizza.

IZ KOMUNA POBONESEC: 81-letna Luigia Qualla vd. Guion.

IZ KOMUNA SPETER: 67-letna Ida Raccaro vd. Troppina.

IZ KOMUNA GRMEK: 28-letni Pio Crainich.

IZ KOMUNA SV. LENART: 80-letna Maria Carla Sibau vd. Dugaro.

IZ KOMUNA PRAPOTNO: 60-letna Maria Dornich por. Furlan, 49-letna Maria Loszsch in 78-letna Cecilia Covaceuszach.

IZ KOMUNA REZIJA: 58-letni Antonio Di Lenardo. Vsem svojim našim dragim in nepozabnim rajnikom izrekamo naše globoko sožalje.

SV. LENART

V Škrutovem bodo pontecirali vodovod

Končno bodo v šenlenarškem komunemu po tolikih prošnjah le potencirali nekatere vodovode. Komun sicer nima dovolj sredstev, da bi zadovoljil vse vasi in zaselke, mislimo reči, da bi potenciral vse vodovode, a te dni je deželno odborništvo za javna dela sporočilo, da bo dalo svoj prispevek za vodovod v Škrutovem, vas, ki je le-

tošnje poletje najbolj občutila pomanjkanje pitne vode. A še dosti je vasi v komunemu, ki trpe zaradi pomanjkanja vode, posebno v poletnem času, a upamo, da bodo počasi prišle na vrsto tudi te, saj so deželni organi uvidevni in ukrepajo po svojih močeh, le prositi je potrebno pravočasno za pomoč.

Sprehod skozi slovensko književnost

JOSIP STRITAR

Josip Stritar se je rodil leta 1833. v Podsmereki pri Velikih Laščah v kmečki družini. Osnovno šolo je obiskoval v Laščah, potem je odšel v ljubljanske šole, kjer je tudi maturiral. Po maturi je Stritar odšel na Dunaj študirati klasično filologijo. Ker je slovel kot izvrsten inštruktor, je poučeval pri bogatih, mnogo potoval s svojimi učenci, razen tega pa je dosti bral in spoznaval vse evropske književnosti.

Potem ko je potoval po Nemčiji, Švici, Franciji in Belgiji se je 1865. leta spet naselil na Dunaju. Bil je v svetovnih literaturah izobražen mož, uglašenega vedenja in dober govornik ter zato tudi postal središče dunajske slovenske akademske mladine. Takrat se je spoprijateljil tudi z Jurčičem in ta zveza ga je pripeljala v slovensko književnost, kjer se je kaj kmalu uveljavil.

Stritar je bil že v zrelih letih, ko se je z znamenitim uvodom v Prešernove poezije (v Klasju 1866 leta) pojavil v slovenski književnosti. S to svojo, za našo književnost epohalno razpravo, je Stritar s svojim obsežnim znanjem spet razkril Slovencem vrednost in veličino pesnika Prešerna.

V letih 1867-1868 je Stritar v Slovenskem Glasniku priobčeval kritična pisma in v njih porušil lažno pesniško veličino Koseskega. Začel je razmišljati tudi o izdaji lastnega glasila in tako leta 1870 začel izdajati na Dunaju Zvon, ki je postala prva slovenska literarna revija in napredno, svobodomiselnost glasilo. Vendar je moral Zvon po letu dni izhajanja umolkneti, da je potem začel pozneje spet izhajati v letih 1876-1880 in bil naj bil, po Stritarjevem mišljenju, vzgojno družinsko glasilo. Toda z Zvonom Stritar ni imel sreče, saj so 1881. leta v Ljubljani Jurčič, Levčar in Tavčar ustanovili Ljubljanski zvon, za katerim je stal Levstik in prav Ljubljanski zvon je vse do leta 1941, torej v šestdesetih letih izhajanja, opravil izredno pomembno vlogo v slovenski književnosti.

Stritar je sicer pozneje sodeloval tudi pri Ljubljanskem zvonu, vendar tu njegovo sodelovanje ni pomenilo toliko kot njegovo prejšnje delo. Leta 1901. je bil Stritar upokojen in je po-

slej živel v miru in samoti v mestecu Aspangu na Nižnjem Avstrijskem. Ob koncu prve svetovne vojne je izgubil skoraj vse svoje prihranke. Slovenija mu je zato priznanje za njegovo delo poklonila hišo v Rogaški Slatini, kjer je umrl 1923. leta. Pokopali pa so ga nato v Ljubljani.

Kot smo že omenili, slovi Stritarjevo ime v slovenski književnosti predvsem zaradi uvoda v Prešernove poezije, v katerem je pokazal vso Prešernovo veličino. Daje je bil Stritar pomemben za slovensko književnost kot

organizator in poročevalec svetovnega prizorišča literature, medtem ko je njegovo izvirno pesniško delo manj originalno, preveč sentimentalno in polno tuje navlake. Sicer je zlagal oblikovno in jezikovno dognane pesmi, vendar je v njih premalo resničnega doživljanja in izvirne misli. Res pa je, da je bil Stritar med prvimi našimi pesniki, ki je videl socialne krivice v svetu in je to svoje spoznanje, povezano z rahlo obtožbo, tudi izražal. Trajnejšo umetniško vrednost imajo v poeziji Josipa Stritarja njegovi Dunajski soneti,

ki jih je 47 po številu. Stritar je pisal tudi prozo, dela za otroke in poskušal se je tudi v dramatik.

Stritarjev pomen za našo književnost je poleg tega, da je na novo odkril Prešerna v tem, da je vzgajal mlajše književnike in estetsko presojal dela svojih sodobnikov. Ustvaril nam je pogovorni jezik za izobražence in bil je najboljši stilist svojega časa. S svojim delom je pomagal razbijati staroslovensko konservativno družbo in seznanjal Slovence z literarno kulturo Evrope.

Sprejet obračun finančne družbe FRIULIA za poslovno leto 1970-71

Delničarji deželne finančne družbe Furlanije - Julijske Benečije FRIULIA so na nedavnem letnem obnem zboru sprejeli obračun za finančno leto 1970-71 ter poročilo upravnega sveta in nadzorstva. Poročilo opozarja predvsem na operativno učinkovitost, ki jo je dosegla FRIULIA, ki učinkovito deluje na področju pospeševanja industrijske dejavnosti ter pri praktičnem uresničevanju smernic deželne načrtovanja. Po obnem zboru je predsednik Friulie odv. Giorfrè prikazal uspehe družbe v prvih štirih letih delovanja. V tem času je Friulia vložila 11 milijard lir v 36 podjetij, v katerih je postala manjšinski delničar. Nadaljnjih 6 milijard lir pa je že odo-

brenih na nadaljnje udeležbe. Od 36-ih podjetij jih je bilo 22 na novo ustanovljenih, 14 pa jih ima izvor v drugih deželah Italije ali v tujini.

Ob koncu četrtega finančnega leta so bili posegi po pokrajinah razdeljeni tako: 37 odstotkov Trst, 34 odst. Videm, 18 odst. Pordenone in 11 odst. Gorica. Sodelovanje Friulie se uresničuje na najrazličnejših področjih kot so kovinskomehansko, lesno predelovalno, jeklarsko, za gradbeni material, nadalje so zastopane tekstilna industrija, kemična, gumarska, živila in prevozi.

Posebno zanimivo je bilo tudi delovanje Friulie-Lis, ki dopolnjuje funkcije Friulie. Friulia-Lis namreč gradi o-

brate, nekatere deloma tudi opremlja, ter jih daje v najem. Najemniki imajo kasneje možnost, da celoten obrat skupaj s strojnimi parkom tudi odkupijo. Ta oblika pospeševanja dejavnosti na industrijskem področju pa bo še bolj učinkovita, ko bo začela delovati tudi posebna oblika pospeševanja, takozvani »factoring promotional«, ki omogoča posege tudi na obratnih sredstvih.

Upoštevajoč, da številna podjetja zdaj šele gradijo, nekatera tudi na čedadskem področju in da so v drugih obratih šele začeli z delom, je ob koncu junija 1971 bilo zaposlenih v podjetjih z udeležbo Friulie približno 3000 oseb. Celoten promet vseh podjetij pa je takrat znašal več kot 27 milijard lir.

Koristni nasveti

Madeže od plesni očistimo s perila s tem, da namočimo perilo v kisu ali v 2 odst. citronovi kislini. Starejše madeže operemo z milom, umazano mesto pa nato belimo z vodikovim peroksidom. Plesnivo mesto lahko namočimo tudi v razredčeno solno kislino in ga nato splaknemo.

Madeže od rdečega vina čistimo z vodikovim

vim prekisom. Madeže od čokolade lahko zmečemo z glicerinom in jih nato izperemo z vodo.

Madeže od rje odstranimo, če uporabljamo pri čiščenju izmenoma hidrosulfid in oksalno kislino ali pa če vlažimo blago z razredčeno solno kislino.

Uspešno sredstvo za čiščenje madežev si na-

pravimo iz šest delov čistega bencina, dva dela mlečnega špirta in dva dela salmijaka. Vse troje zmešamo v steklenici. S to mešanico lahko očistimo skoraj vse sveže madeže.

Bele usnjene pasove čistimo z mešanico enakih delov mleka in snega iz beljaka. Očiščen pas položite na suho in čisto brisačo, da se posuši.

Mladi recitatorji in napovedovalki iz Beneške Slovenije ob dnevu emigranta v gledališču Ristori v Čedadu

Sto knjig slovenskih klasikov

Ko je pred petindvajsetimi leti izšla pri Državni založbi Slovenije prva knjiga zbranih del Srečka Kosovele v monumentalno zamišljeni zbirki zbranih del slovenskih pesnikov in pisateljev so uredniki in založniki predvidevali, da bo zbirka obsegala kakih sto knjig. In izid stote knjige, desetega zvezka zbranega dela Ivana Cankarja, smo dočakali te dni, uredniki in založniki pa pravijo, da so s stotimi knjigami izdali pravzaprav šele dve tretjini slovenske literarne dediščine in tako torej lahko računamo, da bo celotna serija obsegala kar 150 knjig.

Doslej so v tej zbirki izšla naslednja zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev: Anton Aškerc v dveh knjigah, štirinajst knjig Ivana Cankarja (celotna zbirka bo obsegala trideset knjig), Simon Gregorčič v štirih knjigah, Simon Jenko v dveh knjigah, Josip Jurčič v devetih knjigah, Janko Kersnik v petih knjigah, Dragotin Kette v dveh knjigah, že omenjeni Srečko Kosovel v eni knjigi (v pripravi je druga knjiga), Prežihov Voranc v osmih knjigah, Fran Levstik v devetih knjigah, Anton Tomaž Linhart v eni knjigi, Janez Mencinger v štirih knjigah, Josip Murn v dveh knjigah, France Prešeren v dveh knjigah, Josip Stritar v desetih knjigah, Ivan Tavčar v osmih knjigah, Janez Trdina v dvanajstih knjigah in Oton Župančič v petih knjigah.

Poleg popolnoma novih objav tekstov posameznih slovenskih klasikov pa je za to izdajo prav tako pomembno, da ima sleherni knjiga dodane številne opombe in komentarje, ki bi po svojem celotnem obsegu zavzele kar dvajset knjig in predstavljajo te pripombe nedvomno bogato in edinstveno znanstveno gradivo za razumevanje in preučevanje slovenske literarne dediščine. Vsekakor predstavlja dosedanjih sto knjig slovenskih klasikov edinstven založniški podvig na Slovenskem in eno najpomembnejših kulturnih dejanj v Sloveniji v zadnjem času.

France Bevk

Kaplan Martin Čedermac

30

Velika, v sivo platno vezana knjiga z rjavimi listi, ki so močno zaudarjali po plesni, že razjedena od moljev. Na prvi strani je bilo napisano z velikimi, ležečimi, neenakimi črkami: «Kronika duhovnije svetega Jurija». Spodaj je bila narisana letnica. Pisava njegovega prednika. Bilo je ganljivo in vzbujalo je nasmeh, kako se je trudil, da bi napis okrasil z umetnimi vijugami in cveticami; le slabo se mu je posrečilo.

Gospod Martin je obračal list za listom in bral. Saj je bil nekoč že vse prebral, a stokrat pozabil, zdaj se mu je zdelo novo. Kazno je bilo, da je kronist polovico napisal po spominu, v enem dušku, le s površno navedbo letnic. Vsakdanji dogodki samotne vasi, nič velikega, nič pretresljivega. Čedermacu je bilo ob branju toplo ob duši. Kakor da se mu je srce povežalo s preteklostjo tega kraja in mu zveni kot struna... Pred davnimi leti je bila pogorela kaplanija... V vasi je hudo razsajala otroška bolezen, v vsaki hiši je ležal mrlič... Prezidali so pročelje in lopo cerkve, dozidali zvonik... In zopet požar: V vasi so do tal pogorele tri hiše; neka starka, ki je rešila vnučka iz plamenov, je umrla od opeklin... In še in še... Vse opisano v domači slovenščini, s preprostimi besedami; pisec se je pogosto lovil za izrazi, pomagal si je z latinščino... Prelistal je do zadnje strani, prebral zadnjo vrstico,

se oslonil in se zamislil. Njegova roka je bila napisala le dve strani kronike. Svetovna vojna, imena padlih, vdor Nemcev skozi Nadiško dolino, ko so se ljudje v strahu zatekli v Landarsko jamo... Leta njegovega pastirovanja so bila borna na važnih dogodkih.

Dotlej mu nikoli ni prišlo na misel, da bi zapisal največji in hkrati najžalostnejši dogodek duhovnije. Zdaj pa mu je roka iznenada sama segla po peresu. Pomočil ga je, že ga je vrgel po mizi in se zgrabil za čelo.

Le kako bi bilo to mogoče izraziti z nekaj suhimi besedami? Požar! Ena sama beseda, pet črk, a ni človeka s tako borno domišljijo, da bi si ne znal naslikati vse njene strahote. Sikajoči plameni, vpitje in tarnanje, črna predstava bližnje bodočnosti brez doma in kruha. A kaj bodo potomci brali iz njegovih besed — ako jih bodo znali brati? Morda jih bo spomnilo le, da so nekoč govorili drug jezik.

Vzdihnil je in se prepaden ozrl okrog, kakor da je zablodel v goščavi. Kaj se ni bil lotil tega branja, da bi ubežal razmišljanju? Naj se je zatekel v deželo sanj, po ovinku se je zopet vrnil k svoji rani.

Znova je zgrabil za pero, ki mu je glasno drsalo po papirju. «Leta Gospodovega tisoč devet sto triintridesetega...». Ustavil se je in nekaj časa strmel v zapisano. Nato se je dvignil od mize... Zapisal bo, ko pride čas...

Dva dni potem, ko je prišel ukaz, ki je prepovedoval slovensko molitev in petje, se je gospod Martin napotil k donu Jeremiji. Ni ga našel samega; imel je dva gosta: Potokarja in monsignorja Borellija, čigar mati je bila iz Sušja. Bil je v najlepših letih, dostojanstveno miren; vsako leto, najrajši na jesen, je prihajal za teden ali dva na oddih v hribe.

Pogovor je nanesel na «ferman», kakor je Potokar posmehljivo imenoval zadnji ukaz, in nekoliko razburil duhove. Monsignor, ki ni poznal jezika svoje matere, ni soglašal z mnenjem ostalih gospodov; nastal je preženek, tu pa tam precej strupen, četudi se je gibal v mejah spodobnosti.

Čedermac je potrlo, bridko se je zamislil. Ali je imel španjut prav, ko je govoril o naziranjih nekaterih cerkvenih krogov? Vsaka beseda, ki jo je slišal mu je kot mora legla na srce. Ko sta s Potokarjem stopila na prosto in odhajala proti domu, se je globoko oddahnil. Nekaj časa sta imela isto pot. Ko sta stopala po bregu od kaplanije, ki je stala sredi cvetličnih gred, sta dolgo molčala.

Svetel jesenski dan se je že nagibal proti večeru. Sonce je še zmeraj stalo na nebu, le na nekatere obronke je bila že legla senca. Oblaki na zapadu so bili raztegnjeni v ozka povesma, goreli so v čudovitih barvah, kakor da se v njih zrcali neka bajna, rajska dežela.

Čedermac je z zanimanjem opazoval to zemljo, ki mu je bila znana že iz otroških let in mu je vzbujala spomine. Tja je z materjo zahajal k maši, tam so se mu prvič odprle skrivnosti knjig. Tudi cerkev z belim zvonikom je stala na samem, vas pa je bila razdeljena v tri skupine hiš. Po bočje je bilo pusto, suho; ležalo je na soncu, redka drevesa so dajala le malo sence.

Hodila sta vstric po širokem kolovozu, noge so se jima spotikale na suhih kolotečinah. Zatopljen vsak v svoje misli sta prešla prvo skupino hiš; tedaj se je Potokar ozrl po Čedermacu.

«Ali si ga slišal?» se je trdo nasmehnil. «Mislim monsignorja».

za naše mlade bralce

Kralj in njegovi trije sinovi

Bil je kralj, ki se je zelo postaral. Nekega dne pokliče svoje tri sinove k sebi in jim govori:

«Sinovi moji! Prestar sem že, da bi mogel še dalje kraljevati, pa tudi čutim, da mi ne bo več dolgo živeti. Vse tri ljubim z enako ljubeznijo, a na mojem prestolu bo le eden naslednik. Težko mi je soditi, kateri je najvrednejši. Pojdite torej po svetu in vsak naj poskusi svojo srečo. Kateri mi prinese najdražje darilo, bo moj naslednik.»

Sinovi so se razšli. Vsak je upal, da bo poiskal najdražje darilo, postal naslednik po očetu in kralj mogočne kraljevine.

Najstarejši sin ni dolgo pomišljal. Vedel je, da so njegovemu očetu dragi kamni zelo všeč. Zatorej gre k draguljarju, tam kupi najdražji demant in ga nese očetu. Oče ta dragoceni dar z veseljem sprejme in ga spravi.

Drugi sin si misli: «Krona mojega očeta je že zastarela; če bom jaz naslednik na kraljevem prestolu, se bo premolesketa na moji glavi. K zlatarju grem in naročim krono, lepšo kot vsaka druga kraljevska krona.»

Kakor je mislil, tako je storil. Zlatar mu je izdelal krono iz čistega zlata. Najlepši in najdražji kamni so se blesketali v njej.

Tudi darilo tega sina je kralj z veseljem sprejel in ga shranil med drugimi svojimi zakladi.

Najmlajši sin pa je hodil po svetu, iskal primerno darilo za kralja, svojega očeta. Vse, karkoli je našel, se mu je zdelo preslabo za dobrega očeta. Mislil si je: «Moj oče ima vsega tega, kar vidim po svetu, več ko dovolj.

Stari ljudje tudi ne marajo za take posvetne stvari. Vidim, da ne najdem ničesar, kar bi razveselilo srce mojega dobrega očeta. S praznimi rokami se moram vrniti domov in prepustiti kraljevi prestol enemu svojih bratov. Naj bo! Saj ga nikomur ne zaviram, jaz pa lahko mirno in zadovoljno živim ob tem, kar mi bo dala očetova ljubezen.»

Tako misli in stopi v kraljevi dvorec pred svojega očeta kralja.

Oče ga vpraša: «Kakšen dar mi prinašaš ti, moj dragi sin?»

Ta mu plaho odgovori: «Oče moj. Po dolgem in širokem sem iskal po svetu darilo, ki bi bilo vredno vaše ljubezni do mene. Ali zaman!

Na vsem svetu ne najdem takega darila. Prinašam vam torej svoje srce, ki vas iskreno ljubi. Vzemite ga z ono ljubeznijo, s kakršno vas ljubim jaz, in izročite kraljestvo enemu mojih bratov, meni pa dovolite samo to, da vam strežem z otroško ljubeznijo do tistega trenutka, ko vas loči usoda od nas.»

Ko kralj sliši te besede, ganjen od veselja objame najmlajšega sina in mu reče:

«Ne tako, moj dragi sin! Nihče drug kot ti naj bo vladar mojemu kraljestvu, kajti tvoja sinovska ljubezen je meni najdražji dar. Vidim tudi, da imaš gorečo ljubezen do svojih bratov in podložnikov. Zato tebi izročam kraljestvo.»

Tri vreče denarja za cepec mačko in petelina

Živel je možki, po imenu Li Ča Či, ki je razumel ptičjo govorico.

Šel je po cesti in zaslišal spotoma klicati vrano: «Kva! Kva!» kar je pomenilo: greva — in Li je odšel za njo. Pripeljala ga je na kraj, kjer je ležala ubita krava. Li si je vzel kos mesa in si začel kuhati juho.

Pri tem opravilu je naletel nanj kmet, ki je trdil, da mu je on ukradel in ubil kravo. Li je prisegal in prisegal, vendar mu kmet ni verjel in ga je odgnal v mesto pred sodnika.

Li je povedal sodniku, kaj se je pripetilo.

«Dobro,» je rekel ta, »če

razumeš ptičjo govorico, pa mi povej, kaj pravi golob tam na strehi?»

«Golob pravi, da se je zapletel v pajkovi mreži.»

«To si lahko tudi videl,» je rekel sodnik.

Bilo je pozno zvečer in vsi ptiči so že spali. Sodnik je vrgel Lija v ječo.

Ponoči je padla skozi okno v celico in Liju na kolena mlada lastovička. Li jo je nakrmil s slino, a ker ni dosegel skozi lino gnezda, jo je varoval na svojih prsih.

Drugi dan je sodnik vprašal Lija, naj mu pove, kaj vpije lastovka, ki poletava nad njimi.

«Prosi me, da bi ji vrnil mladiča,» je dejal Li in pokazal lastovičko.

Odšli so do gnezda. Ko je bila ptička znova v gnezdu, je zletela mati tjakaj, zacvrčala v zahvalo in nato utihnila.

«Tak človek,» je rekel sodnik, »res ne more biti slab!« In je Lija izpustil.

Na pragu je sedela oglarjeva mati in ji rekla: «Najprej nesemo oglje na trg in če ga prodamo, si kupimo pšeno za jutri. Jutri, pa si ga kupimo za pojutrišnjem. Tako se pač živí in tako živimo vsi oglarji.»

Iznenada pa je nevesta opazila poleg kočee kup rumenega kamenja, katerega blesk

Pozno poletno popoldne je. Oče se je preoblekel v zeleno lovsko obleko, pripravil puško in palico, si obesil daljnogled okoli vratu in zaklical v kuhinjo:

«Mama, na lov grem. Do teme bom nazaj!

«Ati, ali smem iti s teboj?» je zaprosil Marko, ki je bil na očetove trofeje in uspehe prav tako ponosen kot oče sam.

«Smeš. Samo tiho boš moral hoditi po gozdu in čisto mirno sedeti na drevesu.»

Odpravila sta se in takoj za grasilskim domom zavila v gozd. Hladno je bilo v gozdu in temačno. Le malokje so prodrli zadnji sončni žarki skozi gosto bukovovo listje in risali svetle kroge na praprotni borovničevje. Oče in Marko sta počasi stopala. Ozirala sta se na vse strani in pri-

sluškovala, pa nista opazila nobene živali. Prezgoda je se bilo. Srne in jeleni pridejo šele ob mraku iz grmovja in se pasejo po jasadah in obrobjih njivah.

Prišla sta do hrasta, na katerem je bil v visokih vejah sedež za lovca. Ure in ure presedi lovec na njem, čaka na divjačino in jo opazuje. Dober lovec mora dobro poznati svoj revir in živali v njem. Ko jih večkrat opazuje, spozna, katere živali so zdrave in krepke, katere so bolne in slabotne in tako godne za odstrel.

Počasi se je začelo mračiti. Močna srna z dvema mladičema je stopila iz gozda in se začela pasti po travi. Niso dolgo ostali. Kmalu so spet izginili. Potem se je prikazal srnjak. Marko je z daljnogledom dobro razločil lepo rogovje. Pa tudi srnjak je kmalu izginil. Verjetno si je šel gasit žejo k potoku.

Nekaj časa je bilo mirno, potem pa se je priplazila na jaso lisica s petimi mladiči. Očetu in Marku je zastala sapa. Kaj takega še nista videla. Kot mladi kužki so skakale lisičke okoli. Plezale so

po njej, jo grizle v rep ušesa, ji skakale na hrbet in lajale od veselja. Stara lisica je vse mirno prenašala. Le z gobcem jih je suvala po tleh in preobračala na hrbet. Marko in oče nista videla nič drugega kot nešteto majhnih nogic in repkov.

Oče je nekaj časa meril puško na to živo kopico, pa se ni mogel odločiti, da bi ustrelil.

«Šest lisic! Marsikatera kura bo izgubila zaradi njih svoje življenje, marsikatera gospodinja se bo jezila tatinske lisice,» je pomislil in že hotel pritisniti na petelina. Pa ni mogel. Čudovit je bil ta poletni svet s svojim življenjem, ki je kipelo iz trave in gozda in iz vsake živali! In življenje teh petih mladičev se je šele dobro začelo! Vse to ga je premotilo, da ni mogel streljati.

Stara lisica z mladiči je naenkrat odšla. Oče je povsili puško in prav nič mu ni bilo hudo, da ni bil streljal. Pa tudi Marko je čutil, kako neizmerna dobrina je življenje, pa čeprav se je šlo samo za življenje petih mladih lisičk in njihove matere.

Klasje

Nekoč je šel kmet s sinom na polje, kjer je dozorevalo žito. Deček je opazoval klasje in vprašal očeta:

«Oče! Zakaj pripogiba klas ponižno glavo, medtem ko jo kakšen drugi drži pokoncu? Ta, ki jo drži pokoncu, je gotovo poln zrnja, medtem ko je drugi prazen.»

Oče je utrgal šop klasja in rekel sinu:

«Glej, ta klas je pripogibal glavo, pa je poln zrnja; ta drugi pa, ki jo je držal pokoncu, je prazen. Pomni: samo prazen klas drži glavo pokoncu.»

Sin je razumel te besede in bil hvaležen očetu.

Prekanjeni vrag

Nekoč je živel mlinar. Imel je veliko dolga in napol porušen mlin. Da bi prišel iz stiske je sklenil pogodbo z vragom. Vrag mu mora postaviti nov mlin, plačati vse dolge, urediti celo posestvo, poravnati vse poti, ki jih mlinar uporablja in mu služiti določen čas. Kot protiuslugo pa po mlinarjevi smrti njegovo dušo.

Po sklenjeni pogodbi se je vrag podal na delo. Postavil je nov mlin, poplačal vse dolge, uredil celo posestvo in začel poravnati poti po mlinarjevi želji.

Dve uri mlina oddaljena je bila cerkev. Pot do cerkve je bila slaba, vodila je skozi blato in močvirje. Ko se je nekega dne mlinar hotel peljati v cerkev, je moral vrag kar spotoma pred njim urejevati pot. Mlinar se je za njim peljal v kočiji. Dva koraka pred cerkvijo je moral vrag nehati z delom. Poti ni mogel do konca popraviti. Mlinar je zmajeval z glavom in vragu povedal, da se ne

drži pogodbe, vrag pa je začel kletiti in razgrajati.

Ko je vragu zmanjkalo dela, njegovi službi pa čas še ni potekel, mu je mlinar naročil, naj nakupi žita vseh vrst. Vrag je nakupil žita vseh vrst po vseh sosednjih vaseh. Žito je spravil po mlinarjevem naročilu v mlin. Nato mu je dal mlinar lopato v roke. Vrag je moral vse žitne vrste dobro premešati. Ko je bil z delom gotov, mu je mlinar povedal, da si je stvar drugače premislil. Naročil je vragu, da mora žitne vrste spet ločiti. Nazadnje je bil vrag tudi s tem delom gotov. Vsaka žitna sorta je bila v posebnem kupu. Zdaj je mlinar dal vragu senene vile in zahteval, naj zmeče vsa prosena zrna na podstrešje. Vrag se je trudil, toda z vilami nič ni opravil. Poln jeze je vrgel vile proč in nahrulil mlinarja:

«Če ne bi bil vrag, pri tebi, bi mogel vrag postati!» Nato je za vselej izginil, mlinar pa se ga je bil rešil.

Oton Župančič Zvonovi

Bim - bim, bim, bim!
Jaz dam zvonim,
na okna vsa trkam,
zaspance budim,
budim - bim - bim!

Bam - bam, bam - bam!
Jaz sonca vam dam,
en pehar za polje,
en pehar za hram
ga dam - bam - bam!

Bom - bom, bom - bom!
Kje tvoj je dom?
Kdor pot si izgrešil,
jaz vodil te bom
na dom - bom - bom!

Ptičja govorica

Živel je oče, ki je imel tri sinove. Hudo se jim je godilo in slabo so živeli. Ker jih oče ni mogel več živeti, je vzel najstarejšemu sinu, naj si gre iskat dela, da jim bo pomagat.

Starejši sin vrže cepec na rame in se poslovi od bratov in očeta. Potuje križem po svetu in pride v deželo, kjer vidi, da z bučkami luščijo pšenična zrna iz pšeničnih klasov. Začuden jih gleda in pravi:

«Malo ste modri, da tako luščite pšenico, jaz pa imam tako reč, s katero je treba samo udariti po pšeni in že izluščite za poln bokal.

«Ali bi nam prodali tisto reč?» ga vprašajo.

«Zakaj pa ne, pravi mladenič, ako mi jo dobro plačate, pa je vaša. Polovnjak denarja mi dajte, toliko je med brati vredna.

In res dobi polovnjak de-

narja za cepec, ki ga do tistih dob v oni deželi niso poznali. Ves zadovoljen se vrne domov.

Oče je bil zelo vesel, ko se je najstarejši sin vrnil in prinesel toliko denarja. Nato pošlje srednjega sina po svetu, češ, naj si tudi on kaj prisluži. Srednji vrže v vrečo mačko in odide po svetu.

Spotoma pride do gradu, o katerem je slišal, da je v njem nešteto miši in podgan. Dva služabnika morata baje vedno braniti grofa, kadar je pri jedi, sicer bi mu v jed skakale miši in podgane.

V gradu pove, da ima v vreči tako stvar, ki v nekaj dneh prežene in uniči vse te živali. Grof se pogovori z mladeničem, da mu vrečo denarja za tisto stvar in mladenič vzame iz vreče mačko, katere doslej niso poznali v deželi. Izpusti jo, potem pa se vrne veselega srca domov. Mačka je v nekaj dneh

pojedla vse miši in podgane, kolikor jih je bilo v gradu.

Ko se vrne srednji brat domov, pošlje oče najmlajšega po svetu. Preden odide, ujamne največjega petelina, denega v koš in se poslovi.

Prišel je v deželo, kjer je bila večna noč. Strme povprašuje ljudi, kako to, da imajo večno temo; toda ne vedo mu povedati.

«Jaz imam pa tako stvar, pravi mladenič, ki zapoje in pripelje svetli dan.

Prebivalci one dežele ga vprašajo, koliko bi mu morali dati zanjo.

«Vrečo denarja, pravi mladenič in dala so mu, kolikor je zahteval.

Petelin zapoje in skoraj nato se zdani. Res je petelin priklical svetli dan, kakor jim je rekel mladenič.

Najmlajši sin se vrne domov s polno vrečo denarja. Odslej so vsi štirje lahko in dobro živeli.